

Vem vill du vara? Televiserad arbetsetik – en kritisk diskursanalys

Magnus Dahlstedt och Viktor Vesterberg

I denna artikel analyserar vi hur arbetslöshet framställs som ett problem och hur arbetssökande beskrivs i reality tv-serien Sveriges bästa arbetsförmedling, som sändes på Sveriges television 2018. Vi menar att serien åskådliggör en bredare ideologi i dagens samhälle, som manar till ständig förändring, makeover, hos den enskilde individen, såväl som hos organisationer och samhället i övrigt. I enlighet med denna ideologi ter sig arbete som ett åtagande för den enskilde arbetssökande att ta sig an, som handlar om att stärka sin anställningsbarhet för att på så sätt kunna hävda sig i konkurrensen om lediga arbetstillfällen.

Nyckelord: arbetsetik, arbetslöshet, Arbetsförmedlingen, reality tv, kritisk diskursanalys, ideologi

Populärkulturens värld säger oss mycket om det samhälle vi lever i. I populärkulturen förmedlas samtida konventioner och ideal, men också problembilder av olika slag (Ouellette & Hay 2008). Därmed kan vi också få syn på samtida föreställningar om exempelvis arbete och arbetslöshet, till exempel genom att närmare undersöka tv-program. I denna artikel ska vi göra just detta, nämligen analysera en tv-serie som sändes på Sveriges television 2018: *Sveriges bästa Arbetsförmedling*. Serien handlar specifikt

FÖRFATTARE

Magnus Dahlstedt, professor, socialt arbete, Institutionen för kultur och samhälle, Linköpings universitet, magnus.dahlstedt@liu.se

Viktor Vesterberg, postdoktor, socialt arbete, Institutionen för kultur och samhälle, Linköpings universitet, viktor.vesterberg@liu.se

om arbetslöshet, arbetslösas situation och strävan efter att hitta ett arbete, men också om AF:s insatser riktade till de arbetslösa. Syftet med artikeln är att undersöka hur arbetssökande framställs i tv-serien, med särskilt fokus på vilka värden som tillskrivs den önskvärda arbetssökande – i relation till den icke önskvärda arbetssökande. Vi vill med denna analys åskådliggöra normer om arbete, arbetslöshet och arbetssökande, såsom de kommer till uttryck i detta specifika populärkulturella sammanhang. Utifrån denna analys vill vi även bidra till att synliggöra och problematisera samtida normer och ideal vad gäller arbete och arbetets roll i samhället.

Artikeln är upplagd enligt följande: Inledningsvis sätts studien in i ett bredare sammanhang med utgångspunkt i tidigare forskning om arbete, arbetslöshet och Arbetsförmedlingens roll samt forskning om mediers skapande av normer vad gäller arbete och eget ansvar, med särskilt fokus på genren reality tv. Sedan presenteras det analytiska perspektiv som tillämpas i artikeln, närmare bestämt kritisk diskursanalys. Därpå följer en redovisning av det empiriska material som undersöks. Här diskuteras även frågor om genre, urval och genomförande av analys. Därefter redovisas resultatet av vår undersökning, i fyra olika delar. I den första delen presenteras seriens övergripande dramaturgi. I den andra delen identifierar vi de subjekspositioner som förekommer i serien, hur de beskrivs och vilka relationer de har till varandra. I den tredje respektive fjärde delen riktas särskild uppmärksamhet mot hur de arbetssökande framställs, som bärande två centrala viljor: *viljan att arbeta* och *viljan att aktivt söka jobb*. Avslutningsvis sammanfattar vi de huvudsakliga resultaten, som diskuteras i relation till tidigare forskning och samtida politiska omdaningar.

ARBETSLINJER I TIDEN

Den svenska välfärdsmodellen bygger sedan länge på en hög andel förvärvsarbete där arbete är välfärdsmodellens motor (Esping-Andersen 1990). Arbetslinjen är här en stark norm, som innebär att de som är arbetsföra bör ”göra rätt för sig” genom att arbeta. Denna norm har anor inte bara tillbaks till det tidiga 1900-talet, den tid då bygget av den svenska modellen påbörjades, utan redan tidigare hade det funnits en stark arbetsetik. Normen om att göra rätt för sig genom arbete var framträdande också i fattigvården, som under lång tid framhållit arbetets värde och nytta för både individen och samhället, det som skapar mening och välfärd (Salonen 1994).

Arbetslinjen har ända sedan mitten av 1800-talet varit en viktig del av svensk arbetsmarknadspolitik, men har under historien bytt skepnad vid ett flertal tillfällen. Frågan om arbetslöshet har ända sedan dess varit aktuell, men har framför allt fått förnyad aktualitet vid tider av kris och ekonomisk omvandling (Junestav 2004; Ulmestig 2007). Under tidigt 1900-tal motiverades arbetslinjen på både moralisk och socialpolitisk grund. Under efterkrigstiden var arbetslinjen del av en

serie offensiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder som tog sikte på att flytta arbetskraft från stagnations- till tillväxtbranscher, med det övergripande målet att skapa hög ekonomisk tillväxt och låg inflation. Arbete sågs som en samhällelig angelägenhet och inte enbart som en plikt, utan även som en social rättighet (Garsten & Jacobsson 2004).

I spåren av det tidiga 1990-talets djupgående ekonomiska kris blev den växande arbetslösheten återigen en prioriterad fråga. Nu påbörjades ett politiskt skifte som innebar en förskjutning i synen på arbetslöshet. För att göra det mer lönsamt att arbeta – som det formulerades – infördes nu både sänkta ersättningsnivåer och begränsade ersättningsperioder för arbetslösa. Dessutom blev arbetslöshetsersättningen allt mer villkorad av motprestationer (Peralta Prieto 2006; Larsson 2015). ”Aktivering” blev vid denna tid en överordnad princip inom arbetsmarknadspolitiken – på ett liknande sätt som denna princip blev överordnad inom en rad andra politikområden (Dahlstedt 2009). I linje med denna princip betonades allt mer individens *skyldighet* att arbeta framför *rätten* till arbete (Hornemann Møller & Johansson 2009). Arbete sågs nu först och främst som individens egen angelägenhet. I detta sammanhang sågs det som individens plikt att bli anställningsbar. Härmed kom allt större intresse att riktas mot den enskilde individen, dennes potential, motivation och vilja att åstadkomma förändring – det vill säga mot individens arbete med sig själv (Garsten & Jacobsson 2004; Fogde 2009).

När det gäller att få arbetssökande i arbete och matcha arbetssökande med arbetsgivares behov så har Arbetsförmedlingen (AF) intagit en viktig roll. Därmed har AF återkommande varit föremål för politisk och medial debatt och omfattande omorganisering, så även under de senaste decennierna. Det arbetsmarknadspolitiska skifte som ägt rum under de senaste decennierna har också format AF och dess uppdrag.

AF har över tid haft en dubbel funktion: att stödja såväl som kontrollera de arbetssökande (Walter 2011). Sedan 1990-talet har AFs funktion gradvis förskjutits: från att förmedla arbeten och erbjuda praktik och utbildning mot att allt mer kontrollera de arbetslösa i deras aktivitet när det gäller att söka jobb samt erbjuda de arbetssökande råd och stöd när det gäller hur de på egen hand kan söka jobb (Garsten m.fl. 2011; Paulsen 2015). AFs sätt att definiera anställningsbarhet har härmed allt mer kommit att utgå från arbetsgivarnas perspektiv, förväntningar och krav på arbetstagarna, där inte minst ”orsaker till arbetslöshet allt oftare hittas i personliga och hälsorelaterade nedsättningar hos individen” (Jacobson & Seing 2013, s 22).

Därutöver har det inom AF under de senaste decennierna – inte minst nyligen – genomförts omfattande omorganisationer. En återkommande diskussion har handlat om AF:s påstådda ineffektivitet och oförmåga att genomföra sitt arbete

– att matcha arbetssökande med lediga jobb. Mot bakgrund av denna diskussion upphörde det statliga monopolet på arbetsförmedling 1993 – och fram växte en marknad för arbetsförmedling, med en uppsjö av privata alternativ (Garsten m.fl. 2011). Sedan dess har det vuxit fram en marknad kring arbetsförmedling, inte minst med uppdraget som AF fick av regeringen 2007, att upphandla arbetsförmedlingstjänster i form av privata aktörer såsom jobbcoacher och lotsar, för att bredda utbudet och höja kvaliteten på de tjänster som erbjuds (Larsson 2015).

POPULÄRKULTUREN, REALITY TV OCH ARBETET MED JAGET

Att sätta fokus på individen och hennes arbete med sig själv är ett ledmotiv inte bara i politiskt sammanhang, utan det är del av en bredare samtidsanda, som inte minst kommer till uttryck i populärkulturen. Populärkulturen (inte minst TV) är i detta sammanhang intressant att undersöka närmare just därför att den gestaltar de normer och ideal som råder i samhället, till exempel vad gäller hur individen och individens relation till samhället ska se ut (Ouellette & Hay 2008).

Forskning har pekat på en massmedial berättelse om samtiden som blivit dominerade på 2000-talet, en berättelse som är starkt individualiserad, enligt vilken den ideala individen karakteriseras som aktiv och ansvarstagande. Individen manas att ständigt arbeta med sig själv, exempelvis genom den breda flora av självhjälpslitteratur som fått stort populärkulturellt genomslag under senare decennier (Johansson 2006). I relation till sådana berättelser har studier pekat på en stark etablering av allehanda coachingsinsatser som erbjuder individen hjälp med att omvandla sig själva, inte minst som ett medel för att hitta jobb, till exempel i form av privata karriärcoacher som förmedlar tips och råd till potentiella arbetssökande genom bloggar (Dahlstedt & Vesterberg 2017) eller i form av AF:s coachande insatser genom webinarier, ett slags rådgivningsvideor via internet (Karlsson 2019). I båda dessa fall uppmanas arbetssökande i olika mediala format att aktivt ta ansvar för sitt liv, att arbeta med sitt jag och att skapa sig själva som en slags produkter.

Jaget som produkt är ett återkommande tema i en växande forskning om sociala medier. Dessa studier har visat på en veritabel explosion av idoler och influencers som genom att mobilisera de resurser som sociala medier erbjuder förmedlar budskap om vad som krävs för att nå framgång – såsom de själva gjort – nämligen att arbeta hårt, inte minst med sig själva (Hearn 2008; Khamis m.fl. 2017; Duffy & Pooley 2019).

Arbete med jaget är ledmotivet i tv-genren reality tv, som vi kommer att rikta vår uppmärksamhet mot i denna artikel. Genren har under de senaste två decennierna blivit en vanligt förekommande typ av tv-produktion, som uppmärksammas i såväl internationell (Andrejevic 2004; Monson m.fl. 2016) som svensk

forskning (Dahlstedt & Fejes 2014; Eriksson 2017; Danielson 2018). Upplägget i denna typ av produktion är inte sällan att tittaren får följa en regisserad *makeover*, där i stort sett allt i en människas liv blir föremål för insatser som syftar till omvandling – från det inre till det yttre, till exempel vad gäller livsstil, matvanor, motion, ekonomi och boende. Omvandlingen sker inte sällan med hjälp av vägledning från olika experter (Taylor 2002). Genren varvar underhållning med dokumentära inslag. Det innebär att den omvandling som gestaltas följer ett manus, där de medverkande tilldelas olika, förutbestämda roller, samtidigt som omvandlingen med hjälp av skilda dokumentärliknande inslag gestaltas som ett autentiskt skeende som tittaren får ta del av.

Denna typ av produktioner förmedlar särskilda ideal, sätt att vara, se ut, tänka och bete sig, i relation till olika slags brister, tillkortakommanden och avvikelser, och gestaltar en tänkt omvandling i riktning mot det önskvärda tillstånd (Monson m.fl. 2016). Ouellette och Hay (2008) noterar att det i reality tv-produktioner finns en återkommande betoning av individuellt ansvarstagande och självhjälp. I dessa produktioner erbjuds tittarna en bred repertoar av redskap för att på olika sätt handskas med allehanda utmaningar i sina vardagsliv, i enlighet med en bredare samtida politisk rationalitet – till exempel genom att tillhandahålla konkreta tips och råd för att hitta en ny partner, ta hand om hushållskassan, uppfostra dina barn, inreda ditt hem, gå ner i vikt, klä dig moderiktigt, skydda dig mot potentiella inbrottsjuvar, laga din bil (Hearn 2006; Ouellette & Hay 2008; Monson m.fl. 2016).

I reality tv förmedlas inte sällan en sensmoral som säger att framgång i livet är ett utslag av individens ansträngningar och *hårda arbete*, exempelvis i form av viktnedgång. Normen om ansvar och hårt arbete ställs implicit mot motsatsen – icke ansvar och lättja, vilket i sin tur bidrar till fortsatt stigmatisering av exempelvis fetma i samhället (Monson m.fl. 2016). Här finns en parallell mellan forskning som specifikt riktat uppmärksamhet mot reality tv och forskning som ägnat sig åt att undersöka stereotypa gestaltningar av arbetslösa och fattiga i andra mediasammanhang – inte minst i en amerikansk och brittisk kontext. Sådan forskning har pekat på att bristande arbetsmoral och ovilja att göra rätt för sig är återkommande stereotyper av fattiga – och enligt en sådana rationalitet framträder de fattiga som oförtjänta välfärdsstatens stöd (Clawson & Trice 2000; Bullock m.fl. 2001). Samtidigt har skillnader mellan olika välfärdsmodeller påvisats, där exempelvis massmediers berättelser om fattiga tycks mer entydigt stereotypa i länder som USA och Storbritannien än i länder som Danmark och Sverige. Sådana skillnader kan i sin tur ses i ljuset av de olika sätt att se på arbete och arbetslöshet som vuxit fram i olika välfärdsmodeller (Larsen 2013).

ANALYTISKT PERSPEKTIV

Artikeln tar avstamp i en kritisk diskursanalytisk ansats, såsom den utvecklats av Norman Fairclough (1992, 1995a, 1995b). I fokus för denna ansats står relationen mellan språk och samhälle, och mer specifikt hur språket både formas av och bidrar till att forma samhället. I linje med denna ansats riktar vi i föreliggande artikel uppmärksamhet mot hur språkliga praktiker relaterar till maktutövning, hur språk legitimerar och återskapar maktförhållanden i samhället. En analys av språk handlar inte bara om att undersöka vad som explicit sägs, när och hur, utan även vad som *inte* sägs, vad som förblir oartikulerat, vad som förutsätts utan att nämnas.

Ett nyckelbegrepp är här *ideologi*, som avser olika slags tänkande om människan och samhället som bidrar till att upprätthålla och legitimera den rådande sociala ordningen i samhället och dess ojämlika maktrelationer. I studier som tillämpat en kritisk diskursanalytisk ansats i en analys av samtida medieberättelser har fokus inte sällan riktats mot det sätt på vilket språkliga praktiker bidrar till att normalisera en neoliberal ideologi, exempelvis genom att skapa stereotyper av fattiga och överviktiga som lata och ovärdiga (jämför Monson m.fl. 2016).

Fairclough (1992, 1995a, 1995b) har utarbetat en rad analytiska redskap för att analysera text, i bred bemärkelse. Text ska här inte bara förstås som talat och skrivet språk, utan som något mycket bredare, innefattande olika typer av meningsskapande, såsom ljud och bild. Den kritiska diskursanalys som Fairclough har utvecklat lämpar sig därför väl när det gäller att analysera komplexa empiriska material av det slag som analyseras i denna artikel, som består inte bara av skriven eller talad text, utan av flera lager av meningsbärande element.

I artikeln tar vi avstamp i följande analytiska steg, där vi vid varje steg ställer en specifik fråga till det empiriska material som vi undersöker (jämför Fairclough 1992). 1: Vad är det som sker? 2: Vilka är det som deltar? 3: Vilka relationer framträder? 4: Hur används språket?

1. I detta inledande steg identifieras grova mönster i det empiriska materialet. Här undersöker vi *vad* det berättas om, hur olika skeenden ges mening och hur de på så sätt görs begripliga. Analysen fokuserar här på att kartlägga seriens *dramaturgi*.
2. I det andra steget riktas intresset mot de olika aktörer som deltar i tv-serien. Vi använder det analytiska begreppet *subjektsposition*, som avser de olika positioner som aktörerna – det vill säga subjekten – intar. Vi riktar uppmärksamhet mot hur dessa olika subjekt beskrivs, hur de kategoriseras, vilka värden och vilken auktoritet de tillskrivs. Subjektspositioner har inget förutbestämt eller givet värde, utan de är socialt konstruerade,

det vill säga de tillskrivs mening i specifika sammanhang och det är just sådant meningsskapande som vi analyserar i artikeln.

3. Med utgångspunkt i de subjekspositioner som identifierats går nästa steg i analysen ut på att undersöka hur dessa står i relation till varandra. Hur dessa relationer framträder är en empirisk fråga som inte kan fastslås på förhand, utan behöver undersökas empiriskt.
4. I detta steg granskar vi hur språket konkret används för att legitimera, återskapa och utmana den rådande sociala ordningen i samhället. I Faircloughs verktygslåda finns många specifika redskap, varav vi här särskilt vill lyfta fram ett antal, som vi finner användbara. Ett av dessa är begreppet *intertextualitet*, som avser hur texter relaterar till andra texter. Genom att texter knyter an till andra texter kan beskrivningar av verkligheten ges särskild tyngd och auktoritet, inte minst genom att skapa igenkänning hos den som tar del av texten. Ett annat begrepp är *modalitet*, som vi använder för att undersöka den auktoritet som tillskrivs olika subjekt. Modalitet avser här det sanningsanspråk som olika subjekt gör, det vill säga vilka aktörer som framställs som bärare av sanningen, och inte. När auktoriteter tillåts uttala sig så framstår deras utsagor inte sällan som neutrala, vilket anknyter till ett annat begrepp, *naturalisering*. Naturalisering avser beskrivningar av verkligheten som legitimerar den rådande sociala ordningen genom att framställa den som av naturen given, som neutral, till synes bortom tid och rum. Därmed framstår den rådande sociala ordningen som given, snarare än som föränderlig och som en effekt av historiska skeenden. *Metaforer* är särskilt betydelsefulla ur ideologiskt hänseende då de kan användas för att dölja ojämlikheter och intressekonflikter i samhället genom att verkligheten beskrivs med en terminologi som egentligen inte har med den verklighet som beskrivs att göra.

MATERIAL, URVAL OCH GENOMFÖRANDE AV ANALYS

Med avstamp i en kritisk diskursanalytisk ansats riktar vi i följande artikel uppmärksamhet mot en specifik serie i genren reality tv, *Sveriges bästa arbetsförmedling*, som sändes på Sveriges television 2018. I serien får tittaren följa chefer, anställda och arbetssökande inskrivna på AF:s kontor i Örnköldsvik. När det gäller upp-lägget av serien så består den av fem timmeslånga avsnitt, vart och ett med ett särskilt tema som riktar fokus mot olika delar av arbetsförmedlandets verksamheter: "Ledningen", "Matchningen", "Etableringen", "Tiden" och "Förändringen". Den verklighet som serien förmedlar följer ett manus som skapar en särskild dramaturgi. Varje avsnitt inleds med en kort introduktion, som ger en koncentrerad inblick i det specifika tema som just det avsnittet behandlar. Efter detta inledande avsnitt

innehåller denna introduktion dessutom en kortare resumé av föregående avsnitt. På så sätt bildar de enskilda avsnitten, med varsina teman, en samlad dramaturgi, med en början och ett slut. Liksom i andra reality tv-produktioner är *omvandling* en viktig del av seriens dramaturgi, där både AF som organisation, dess ledning och medarbetare, och de arbetssökande manas till förändring. I vår analys riktar vi särskilt fokus mot de arbetssökande, hur de framträder, vilka värden som tillskrivs den önskvärda arbetssökande – i relation till den icke önskvärda arbetssökande – och hur de arbetssökande manas till förändring.

Analysen har genomförts enligt följande. Inledningsvis genomfördes en översiktlig kartläggning av samtliga avsnitt av tv-serien. Kartläggningen genomfördes genom att vi tittade på samtliga avsnitt i en följd. På så sätt fick vi en sammanhängande förståelse av serien som helhet, dess dramaturgi och ramberättelse. Under detta skede gjordes anteckningar av nyckelsscener, skeenden, aktörer och huvuddrag, med sammanlagt omfång om cirka 15 tätskrivna A4-sidor. Dessa anteckningar tolkades därefter med utgångspunkt i en kritisk diskursanalytisk ansats. Utifrån denna tolkning av materialet i dess helhet gjordes ett urval av ett antal nyckelsscener, som därefter undersöktes mer i detalj och transkriberades ordagrant. Urvalet guidades av de fyra analytiska frågor som vi redogjort för i föregående avsnitt. Dessa scener är huvudsakligen hämtade från seriens inledande avsnitt.

I nästa steg genomfördes en fördjupad analys av dessa utvalda scener, med hjälp av textanalytiska redskap hämtade från den kritiska diskursanalysen. Berättandet i serien, liksom i andra produktioner i genren reality tv, bygger på flera lager av ljud och bild. Dessa lager förstärker varandra och formar tillsammans berättandets dramaturgi, som vi kommer att redogöra för mer i detalj i det följande. Berättandet består, förutom av tal och rörlig bild, av en rad andra meningsskapande element, såsom ljudeffekter, stämningssättande musik, informativ textning och berättarröst (jämför Eriksson 2017). För att närmare analysera ett sådant komplext berättande räcker det inte att enbart undersöka hur de som medverkar i serien talar, utan det är viktigt att ta fasta på hur meningsskapande av olika slag bygger på varandra (Fairclough, 1995b; se även Eriksson 2017). Det är utifrån en sådan bredare ansats till meningsskapande som vi har närmat oss serien och de scener som varit föremål för fördjupad analys.

Valet att fokusera på ett mindre antal sekvenser från den sammanlagda produktionen gjordes för att möjliggöra en mer fördjupad analys av hur de arbetssökande framträder än ett fokus på serien i dess helhet skulle ha gjort. Även om innehållet i de fem avsnitten skiljer sig så uppvisar avsnitten tydliga likheter, inte minst när det gäller upplägg och dramaturgi. För att analysera regisserade material i form av tv-serier är det särskilt viktigt att noggrant undersöka det första avsnittet, det är här som tittaren för första gången introduceras till seriens koncept. Det första avsnittet slår tydligt an tonen för kommande avsnitt och etablerar på

så sätt seriens dramaturgi. Med avseende på design, dramaturgi och inramning överensstämmer det första avsnittet i stort med övriga avsnitt i serien.

I det följande presenteras analysen, utifrån de analytiska steg som vi tidigare nämnt: I ett första steg undersöker vi frågan: Vad är det som sker? Här presenterar vi seriens övergripande dramaturgi, med särskilt fokus på det första avsnittet. I ett andra steg tar vi oss an frågorna: Vilka är det som deltar? Vilka relationer framträder? Här identifierar vi de olika subjektspositioner som förekommer i serien, hur de beskrivs och vilka relationer de har till varandra. I ett tredje steg går vi över till frågan: Hur används språket? Här riktas särskild uppmärksamhet mot hur de arbetssökande framställs, som bärande två centrala viljor: *viljan att arbeta* och *viljan att aktivt söka jobb*. Låt oss börja med dramaturgin, vad som egentligen sker i serien, framför allt med avstamp i seriens inledande avsnitt.

DRAMATURGIN

Låt oss inleda analysen med att närmare presentera seriens samlade dramaturgi, där de enskilda avsnitten tillsammans bildar en regisserad berättelse, med en början och ett slut. Liksom andra produktioner i genren reality tv följer serien en tydligt regisserad dramaturgi, som bygger på omvandling. Serien går alltså ut på att inte bara *beskriva* en verklighet, utan snarare att aktivt *intervenera* i verkligheten i syfte att åstadkomma förändring (jämför Bratich 2007). I just denna serie är det både AF-kontoret i Östersund och de arbetssökande som blir föremål för olika slags interventioner som syftar till förändring. Liksom i en rad andra produktioner av liknande slag är en kontrastverkan mellan före och efter ett väsentligt dramaturgiskt grepp, som särskilt tydligt framträder i seriens första och sista avsnitt, där berättelsen om omvandlingen inleds och rundas av (Taylor 2002; Bratich 2007).

Samtidigt som seriens dramaturgi är tydligt regisserad byggs den upp med hjälp av berättargrepp som får det skeende som utspelar sig att framstå som autentiskt. Ett exempel på sådana berättargrepp är återkommande scener där deltagare filmar sig själva eller filmas ensamma inför kameran (Aslama & Pantti 2006). Dessa scener kan liknas vid en slags bekännelseakt (Fairclough 1995b, s 156f), där deltagarna ges möjlighet att med egna ord, till synes oredigerat, beskriva sina problem, behov av förändring och bedöma eventuella framsteg. Genom att ta del av sådana akter kan tittaren under hela serien följa deltagarnas omvandling, från ett stadium före, i riktning mot ett stadium efter, ett tillstånd som framställs som önskvärt och normalt (jämför Dahlstedt & Fejes 2014).

Seriens dramaturgi med fokus på omvandling slås tydligt an i det första avsnittet. Redan i den inledande sekvensen presenteras tittaren inför en rad kortare klipp där några av seriens huvudkaraktärer tar del av olika nyhetsinslag från tv och radio. Dessa inslag handlar samtliga om AF. I inslagen framträder en samlad

bild av en myndighet som befinner sig i djup kris. Bland de utsagor som underbygger denna beskrivning hittar vi följande citat: "Kraftig kritik mot AF efter nya siffror om hur få som får jobb". "Det är en mycket dysfunktionell myndighet". "Den förmedlar inte många jobb, förtroendet hos allmänheten är extremt lågt". "Det är en myndighet med mycket stora utmaningar där man behöver förbättra resultaten". "Arbetslösa känner sig tvingade att söka jobb de inte är kvalificerade för. Annars riskerar de att bli av med A-kassan".

Genom dessa uttalanden upprepas budskapet om *AF:s kris*. Budskapet etableras som en odiskutabel sanning, som understryks av starka sanningsanspråk. Med sådan stark *modalitet* ges inget utrymme för tolkning, utan tittarens uppmärksamhet riktas i en bestämd riktning. Budskapets trovärdighet stärks dessutom genom att de uttalanden som görs manar till igenkänning hos tittaren – den mobiliserar en redan etablerad bild av AF. Inledningen är därmed ett typexempel på *intertextualitet*, det vill säga hur texten bygger på andra texter för att på så sätt skapa trovärdighet genom igenkänning.

Denna inledning fungerar som ett avstamp för de insatser som sedan kommer att utspela sig under seriens gång – ett stadium *före*. Dramaturgin som byggs upp i seriens inledande avsnitt går ut på att olika processer sätts igång under seriens lopp, som förväntas omvandla AF-kontoret i Örnsköldsvik till landets bästa, enligt en tydligt dramatiserad tävlingslogik. Inom ramen för den ramberättelsen får tittaren följa en omvandling som involverar både AFs lokala ledning och personal samt de arbetssökande som medverkar i serien.

När vi nu har identifierat seriens övergripande dramaturgi, är det dags att ta nästa steg och närmare undersöka de olika subjektspositioner som framträder i serien och de relationer de har till varandra.

RELATIONSDRAMAT

Redan i det första avsnittet introduceras seriens huvudkaraktärer – närmare bestämt de arbetssökande, arbetsförmedlarna, cheferna på AF-kontoret och experterna som tillkallas för att driva förändringsarbetet framåt. Dessa subjektspositioner framträder i relation till varandra i ett regisserat relationsdrama som utspelar sig i varje enskilt avsnitt såväl som i serien i dess helhet. Bland seriens huvudkaraktärer får tittaren framför allt följa några av de arbetssökande som är inskrivna på AF-kontoret i Örnsköldsvik.

I hela programserien presenteras ett flertal *arbetssökande*, som får representera olika "typer", med sin respektive historik och relation till arbetslivet. Tittaren får bland annat följa den sjukskrivna mamman, ungdomen mitt emellan skola och arbetsliv, den äldre mannen på landet och den ensamstående invandrarmamman. Gemensamt är att de är arbetslösa och inskrivna på AF-kontoret i Örnsköldsvik.

Samtidigt porträtteras de som bärande olika bakgrund och erfarenheter. Vissa har haft många olika jobb, och befinner sig i långvarig arbetslöshet, medan andra saknar erfarenhet av att arbeta. Bland de arbetssökande finns alltså en bred spännvidd mellan förutsättningar, förväntningar och förhoppningar inför framtiden. Karaktärerna mejslas fram som tydliga stereotyper, med hög igenkänningsfaktor. De bygger på etablerade föreställningar om vilka som är arbetslösa och hur de är beskaffade. I det följande ska vi illustrera hur tre av de arbetssökande som återkommer allra mest i serien framställs.

En annan subjektspostion intas av *arbetsförmedlarna*, som framträder som stressade, utarbetade och frustrerade. Arbetsförmedlarna befinner sig i en position mellan de arbetssökande och ledningen, klämda mellan olika förväntningar, krav och villkor, som tycks svåra att förena. Medan arbetssökande förväntar sig att bli sedda och lyssnade till förväntar sig ledningen effektivare och förbättrad matchning.

Ledningen på AF-kontoret i Örnköldsvik framträder som vilsna och handfallna inför de stora utmaningar som organisationen står inför när det gäller att få arbetssökande i jobb. Samtidigt presenteras ledningen som både villiga till och mottagliga för förändring. Ledningen beskrivs som oförmögna att själva uppnå den förändring som krävs, och framstår därmed som i behov av hjälp utifrån.

De som i serien har till uppgift att tillhandahålla denna hjälp är *experterna* – Stefan som är forskare i psykologi och ledarskapskonsult, Linda som är expert på etablering av nyanlända samt Niklas som är branschstrateg från AF, med matchning på arbetsmarknaden som sin främsta expertis. Experternas position underbyggs genom en stark *modalitet*, det vill säga de intar en närmast odiskutabel position som auktoriteter, sanningssägare. Experternas främsta uppgift är, först, att identifiera problemen, att därefter föreslå och tillhandahålla ändamålsenliga lösningar samt att, avslutningsvis, utvärdera genomförandet av dessa. AF-ledningen är den främsta måltavlan för experternas kunskap och förslag till lösningar. Experternas uppdrag är således att *omvandla* ledningen, från att vara en del av problemet till att bli en del av lösningen.

Dessa subjektspostioner står i bestämda relationer till varandra. Den överordnade subjektspostionen intas av experterna. Deras position bygger på en stark auktoritet som *naturaliseras* genom deras till synes givna mandat att skapa förändring. Det är de som identifierar problem, presenterar lösningar och därmed möjliggör förändring.

När vi nu presenterat galleriet av medverkande och deras subjektspostioner i förhållande till varandra är det dags att fördjupa oss i en av dessa subjektspostioner, de arbetssökande, och hur de framträder i serien. De arbetssökande karakteriseras återkommande som bärande två centrala viljor: *viljan att arbeta* och *viljan att aktivt söka arbete*.

VILJAN ATT ARBETA

I serien återkommer en stark arbetsetik, inte minst när det gäller hur de arbetsökande framträder. De arbetsökande framträder återkommande som bärande en stark vilja att bidra till samhället, genom att arbeta. Arbete beskrivs genomgående som en starkt positiv kraft – både för den enskilde och för samhället. Enligt denna logik skapar arbete välbefinnande, frihet och meningsfullhet. Arbete ger individen ett socialt sammanhang, en möjlighet att bli sedd och bekräftad. Arbete innebär härmed aktivt deltagande i samhället. Omvänt framstår – endera uttalat eller outtalat – avsaknad av arbete som något starkt negativt – både för den enskilde och för samhället. Att inte ha ett arbete kopplas samman med fattigdom, beroende och meningslöshet. En tillvaro utan arbete beskrivs som en tillvaro utan mening, en tillvaro fylld av skam, mindervärdeskomplex, upplevelser av att inte vara behövd. Arbetslöshet framträder därmed som en mer eller mindre passiv tillvaro, utanför samhället.

Låt oss illustrera hur viljan att arbeta skapas utifrån två sekvenser från det första avsnittet där två av de arbetsökande som tittaren får följa i serien presenteras – Anders och Maria. Sekvenserna byggs upp med hjälp av flera lager av betydelsebärande element. Anders är långtidsarbetslös och bor i ett ensligt hus på landsbygden sju mil utanför Örnköldsvik tillsammans med sin sambo. Anders porträtteras som uppgiven. När vi först möter Anders i serien hugger han ved, ackompanjerad av melankolisk pianomusik, medan sambon står på farstutrappan och tittar på. Dessa bilder varvas med intervjuinslag där Anders berättar om hur det är att vara arbetslös.

Självkänslan? Ja den är ju noll. Den är ju långt nere. Det är som att man inte duger någonting till när man inte får ett jobb [lång paus]. Man har bara lust att dra täcket över huvudet och inte vakna nå mer ibland [text i bild: ANDERS 61 ÅR inskriven 2005]. Så fruktansvärt är det alltså.

Anders tittar bort från kameran. I sekvensen används *metaforer* för att producera bestämda beskrivningar av världen. I Anders beskrivning framställs arbete som närmast livsnödvändigt. Ordvalet ”dra täcket över huvudet” kan förstås bokstavligt, men också metaforiskt, som i en vilja att inte finnas till – ”inte vakna nå mer”. Viljan att arbeta är stark, lika stark som frustrationen över att inte ges möjlighet att arbeta.

I nästa klipp sitter Anders på trappan utanför huset och tittar bort mot en traktor, som slår vall. Anders fortsätter sin berättelse:

Jag vill ha nånting att göra. Och mera drömmar har jag inte just nu. Man törs inte drömma. Om framtiden. Man kan hoppas. Att det ska lösa sig.

Sekvensen bygger på flera lager av ljud av olika slag, rörlig bild och text. Ett lager är bildsättningen där Anders presenteras i sin vardag och i sin hemmiljö. Bildsättningen porträtterar en tillvaro av såväl sysslolöshet som aktivitet, där exempelvis vedhuggning fyller vardagen med viss meningsfull sysselsättning. I kontrast till denna aktivitet får tittaren se Anders stilla sittande på farstustrappan. I kombination med musiken skapas här en vemodig stämning som appellerar till tittarens medkänsla. Sammantaget understryker sekvensen det jobbiga i att inte ha ett arbete att gå till. Ytterligare ett lager som frammanar denna stämning är när Anders med egen röst beskriver sin situation som mycket påfrestande, inte minst när det gäller självkänslan, vilken han beskriver som hårt ansatt av långvarig arbetslöshet. Ännu ett lager i det berättande som sker i denna korta sekvens är den faktatext som presenteras i bild, där Anders ålder och tid som arbetslös anges.

Anders får i serien gestalta några av arbetsetikens centrala värden – eller kanske snarare dess motsatser: avsaknad av arbete innebär en tillvaro präglad av passivitet och brist på meningsfullhet, något som tär på självkänslan. Om vi riktar fokus mot Maria så kan vi se att hon i serien får gestalta andra centrala värden av arbetsetiken.

När tittaren för första gången får möta Maria så filmar hon sig själv, i vad som framstår som en autentisk scen hämtad från hennes vardagsliv. Återigen byggs berättandet upp av flera lager. Scenen ackompanjeras av melankolisk musik, vilket förstärker intrycket av en dyster tillvaro. I följande sekvens berättar hon inför kameran om några av de svåra konsekvenser som arbetslösheten för med sig, för henne och hennes familj. Berättandet varvas med ett klipp där Maria sitter vid matbordet och gör en månadsbudget.

På fredag så ska jag in och besikta bilen och hoppas att den går igenom. Den har aldrig gjort det innan, första gången, utan det har alltid blivit ombesiktning på nånting. Så jag känner att jag klarar inte av just den här extrakostnaden just nu. Alltså, just nu har jag räkningar på 21 747 på nåt jävla vänster och vi har inkomst på 17 850, så vi saknar en hel del. Ungefär fyra tusen.

I denna sekvens illustreras tydligt den del av arbetsetiken som handlar om arbets koppling till välstånd – och omvänt hur brist på arbete kopplas till fattigdom och de olika svårigheter som det i sin tur kan skapa. Mer specifikt är det här svårigheterna med att äga och bekosta en bil som utgör ett akut bekymmer. Den utgift som det innebär att besiktiga bilen rymms helt enkelt inte inom den budget som familjen satt. Familjen har högre utgifter än inkomster. För att klara situationen har Maria och sambon Chris sett sig tvungna att mobilisera sina nätverk.

Oftast brukar vi få låna pengar av mamma, så att vi brukar kunna klara av att betala dem ändå. Som tur är. Så jag är jätteglad för att jag har hon. Men jag har frågat henne i så många år så till slut bara: jag orkar inget mer. Så att just nu får Chris fråga efter pengar. Jag tycker att det känns ju fel att hon ska betala våra räkningar men hade vi inte haft henne då hade vi ju, då hade vi nog bott på gatan tror jag.

Maria ger i denna berättelse uttryck för en av arbetsetikens centrala värden, nämligen att arbete innebär självständighet, medan arbetslöshet innebär beroende. I just denna sekvens får tittaren ta del av en slags bekännelseakt, där Maria uttrycker både frustration och skam över att som vuxen behöva låna pengar av en förälder. Maria visar å ena sidan tacksamhet över att ha möjlighet att låna pengar – om det inte hade varit för denna möjlighet så ”hade vi nog bott på gatan tror jag”, som Maria formulerar det. Å andra sidan artikulerar Maria en slags skam över att över huvud taget behöva låna pengar, det vill säga att vara beroende av anhöriga för sitt uppehälle. Det känns fel att behöva be mamman om hjälp, menar Maria. Som vuxen förväntas du, i enlighet med arbetsetiken, vara självförsörjande och inte ”ligga andra till last”. Att behöva be om hjälp tär därför på självkänslan. Och just på grund av att Maria inte orkar be fler gånger så har hennes sambo fått träda i hennes ställe som låntagare. Med den dokumentära inramningen, där Maria filmar sig själv och pratar in i kameran, blir bekännelseakten särskilt påtaglig och framställs som autentisk – som om tittaren satt mitt emot Maria, lyssnande till hennes bekännelse.

I sekvenserna ovan, där Anders och Maria presenteras som arbetslösa, iscensätts flera av arbetsetikens centrala värden – inte minst meningsfullhet och oberoende. Dessa värden kommer till uttryck i kontrast till hur de arbetslösa tar form. När Anders tydligt beskriver sin självkänsla som körd i den absoluta botten så artikulerar han samtidigt en stark vilja att arbeta, där arbete utgör det normala och önskvärda i samhället. Arbete framstår här som det förväntade, det som ger mening i livet. När Maria bekänner sin skam över att behöva vara beroende av sin mamma för sitt uppehälle så framträder – omvänt – självförsörjandet och oberoendet som dygd.

VILJAN ATT AKTIVT SÖKA ARBETE

Tillsammans med den starka viljan att arbeta så är viljan att *aktivt söka arbete* det främsta värde som tillskrivs de arbetssökande som medverkar i serien. I serien skapas bilden av en önskvärd arbetssökande, som någon som tar aktivt ansvar för att förändra sin situation genom att på egen hand hitta ett arbete. För att nå framgång i sitt arbetssökande, enligt det budskap som träder fram, gäller det för

de arbetslösa att identifiera sina styrkor och svagheter, samt att mejsla fram sina framtidsvägar. I serien påvisas viljan att aktivt söka arbete i en rad olika sekvenser där de arbetssökande tar egna initiativ genom att exempelvis kontakta potentiella arbetsgivare och mobilisera de olika nätverk som kan vara behjälpliga i arbetssökandet.

En av de arbetslösa som tittaren får följa i serien är Ella, som när hon presenteras i första avsnittet precis har tagit studenten. I den inledande sekvensen filmar Ella sig själv, när hon inför kameran funderar över framtiden och de olika valmöjligheter som hon står inför:

Vad gör man inte för att ta studenten? Det är den första dagen på ett helt nytt liv. Det så kallade vuxenlivet. Jag har velat bli arkitekt. Sedan även göra högskoleprovet. Och sedan söka in till industridesign. Eh, sen även konstruktionsdesign. Alltså. Sedan jag var liten har jag alltid velat ha ett jobb som genererar ganska mycket pengar. Men sen har jag liksom bara velat livnära mig på att vara så här konstnärlig, måla, göra skulpturer och sånt. Sen har jag typ haft funderingar på att skaffa så här eget företag. Inom djur. Göra miljövänliga produkter typ. Alltså, det finns så mycket att göra. Det är den planen jag har nu idag. Sen behöver ju det inte vara den plan som jag har imorgon.

Något senare i samma avsnitt ägnar sig Ella åt att sätta upp en mängd post-it-lappar på garderobsdörren. På dessa lappar har hon skrivit ner de jobb som hon skulle kunna tänka sig att arbeta med i framtiden. På lapparna står bland annat författare, konstnär, formgivare, bagare, kriminolog, sjukskötare, inredningsarkitekt, jobba med sociala medier, matematiker, musiker, tatuering, hästskötare och skådespelare. I följande sekvens kommenterar Ella mångfalden av potentiella yrken inför framtiden:

Ja, alltså jag har jättemånga drömmar. Och det som är positivt det är ju att jag har väldigt mycket att välja mellan. Alltså jag kan ju bara, alltså funkade inte ena grejen så finns det ju alltid en annan grej som jag kan tänka mig. Det som är negativt är väl att jag är så förvirrad liksom. Och jag har väldigt svårt att sätta mig ner och liksom fokusera på en sak.

Ella har, såsom hon framträder i dessa scener, en långt driven vilja att hitta vägar inför sitt framtida yrkesliv. Hon är aktiv och öppen för snart sagt alla tänkbara alternativ. Hon stänger inte några dörrar, utan ser stora möjligheter inför framtiden. Mängden av alternativ skapar samtidigt bilden av Ellas aktiva jobbsökande som planlöst och därmed i behov av tydligare fokus och vägledning. Samtidigt som Ella själv beskriver det som positivt att ha ”väldigt mycket att välja mellan”,

så innebär dessa valmöjligheter förvirring, det vill säga svårigheter att avgränsa sökandet. Ella framträder här i en subjeksposition som i någon mån är tidstypisk: Ella är, liksom andra elever som gått igenom skolsystemet under det senaste decenniet, fostrad till valfrihet, i en skola formad av ständigt återkommande val (jämför Dahlstedt m.fl. 2019).

För Anders, däremot, framstår ett framtida arbetsliv inte på samma sätt som för Ella som ett smörgåsbord, fyllt av valmöjligheter. Det som Ella har framför sig, i drömmarnas värld, bär Anders med sig, i form av en diger ansamling jobberfarenheter. Medan Ella är aktiv i sitt jobbsökande genom att visualisera planer inför framtiden, utifrån idéer här och nu, så är Anders aktiv genom att använda sig av sina arbetslivserfarenheter och kontakter med arbetsgivare. I seriens andra avsnitt ringer Anders runt och sonderar gamla kontakter. I en längre sekvens varvas olika klipp där Anders pratar med olika arbetsgivare i telefon. Klippen är från olika platser i huset, vilket ger intryck av att Anders kontaktar många olika arbetsgivare. I denna sekvens får tittaren höra Anders säga:

Jo, jag har jobbat med olika saker. Restaurang. Dagis. Skola. Plastarbetare. Inom glasfiber. Jobbat som lite snickare. Motorsågsreparatör. Varit på betongindustri. Däcksfirma. Inom lagerarbete. Där har jag jobbat. Jag har varit inom restaurangbranschen. Jag har varit i hissbranschen. Varit på en kyrkogård ett halvår. Som vaktmästare. Och, jag kom inte på nånting just nu. Det står still.

I båda sekvenserna iscensätts de arbetssökande som ett särskilt slags subjekt, som aktiva i sitt sökande efter arbete. Aktiviteten består i att rannsaka sig själva, identifiera styrkor och svagheter samt konkretisera möjliga framtider i form av olika jobb. Det aktiva arbetssökandet handlar dessutom om att ta självständiga initiativ, som att kontakta möjliga arbetsgivare, där inte minst tillgängliga nätverk framställs som behjälpliga i arbetssökandet. I serien i dess helhet framträder det aktiva arbetssökandet som ett recept för att nå framgång. Den arbetssökande uppmanas att foga sig enligt och internalisera samhällets krav och förväntningar – att individen själv ska ta ansvar för sitt liv, idag och imorgon. Det primära är i detta avseende att uppfylla plikten att arbeta. I detta gestaltande av den ideala arbetssökande finns något som *inte* uttryckligen sägs, men som likafullt förutsätts – den aktiva arbetssökandes motsats – den passiva och därmed oansvariga arbetslöse. Arbetsetiken har så att säga blivit så *naturaliserad* att den inte ens behöver artikuleras.

AVSLUTANDE REFLEKTIONER

I denna artikel har vi undersökt hur arbetssökande framställs i tv-serien *Sveriges bästa arbetsförmedling*, med särskilt fokus på vilka värden som tillskrivs den önsk-

värda arbetssökande – i relation till den icke önskvärda arbetssökande. Serien är ett exempel på en tv-produktion som på senare tid fått stort genomslag och bred spridning, reality tv. Serien har en dramaturgi som följer ett gängse upplägg för denna typ av produktion. I serien gestaltas en förändringsprocess, där de deltagande (i detta fall arbetssökande, arbetsförmedlare och AF-ledning) genomgår en omvandling – från en närmast krisartad situation till ett bättre tillstånd. Liknande mönster har påvisats i en rad tidigare studier av skilda reality tv-koncept, där allt från deltagares fysiska och psykiska välmående till familjeliv och hushållsekonomiska förhållanden blir föremål för *makeover* (Ouellette & Hay 2008; Dahlstedt & Fejes 2014; Monson m.fl. 2016). I relation till dessa studier bidrar artikeln med kunskap om hur just arbetssökande skapas i en specifik serie inom denne genre, i relation till normer om arbete och arbetslöshet. Sådan kunskap kan dessutom hjälpa oss att både få syn på och problematisera samtida normer om vad det innebär att vara människa och tillhöra samhällsgemenskapen, och betydelsen som tillskrivs arbete.

Vi har i analysen visat på hur de arbetssökande i serien framställs som motive-rade, aktiva och ansvarstagande. Serien i helhet genomsyras av en stark arbetsetik, enligt vilken arbete ses som samhällets grundpelare. Arbetsetiken framträder dels *explicit*, genom att de arbetssökande själva ger uttryck för en stark vilja att arbeta och göra rätt för sig – även om de kan behöva hjälp med att arbeta med sig själva för att hitta ett arbete. Arbetsetiken framträder dels *implicit*, genom att serien gestaltar de vändor och konkreta bekymmer som avsaknad av arbete innebär för de arbetssökande som medverkar i serien.

En sådant sätt att beskriva de arbetssökande skiljer sig påtagligt från de mass-mediala stereotyper av lata och ovärdiga fattiga som påvisats i tidigare studier, framför allt amerikanska och brittiska (Clawson & Trice 2000; Bullock m.fl. 2001). Vad vi däremot kan skönja i tv-serien är en tydlig åtskillnad mellan det ideala och det problematiska. Viljan att arbeta och göra rätt för sig samt viljan att aktivt söka arbete utgör ett ideal, medan motsatsen framstår som ett problem. Även om problemet *inte* uttryckligen artikuleras så framträder det indirekt, i kontrastverkan till idealet. På så vis naturaliseras arbetsetiken och dess ideologi blir del av en samtida förståelse av vad det innebär att vara människa och tillhöra samhällsgemenskapen. Liksom i andra tider tillskrivs arbete ett centralt värde, medan avsaknad av arbete blir ett problem som behöver lösas. Arbetsetikens ideologi har som vi vet långa anor. Samtidigt är de specifika former som arbetsetiken antar i den tv-dramaturgi som undersökts högst samtida.

Hur ska då arbetslöshetens problem mötas? Den berättelse som framkommer i serien påminner i allt väsentligt om berättelser som har påvisats också i andra studier, av liknande tv-produktioner (Hearn 2006; Ouellette & Hay 2008; Monson m.fl. 2016), men även andra medieproduktioner (Khamis m.fl. 2017;

Duffy & Pooley 2019), nämligen berättelser med starkt fokus på individens förmåga och eget ansvar. Enligt en sådan rationalitet är arbetslöshet individens eget problem och följaktligen är det individen som på egen hand förväntas lösa detta problem, genom aktivt ansvarstagande, hårt jobb och aktivt jobbsökande. Härmed kan vi se tydliga paralleller till de ledmotiv som påvisats i forskning om arbetsmarknadspolitikens utveckling i Sverige (Garsten & Jacobsson 2004; Fogde 2009; Dahlstedt & Vesterberg 2017; Karlsson 2019), men liknande mönster går igen även inom andra politikområden (Dahlstedt 2009; Hörnqvist 2010; Dahlstedt m.fl. 2019).

Tv-serien *Sveriges bästa arbetsförmedling* är ett illustrativt exempel på hur produktioner inom genren reality tv inte bara representerar verkligheten. De både registrerar och intervenerar i verkligheten (Bratich 2007). Genom att titta på tv-serien får tittaren se hur det är möjligt och önskvärt att tänka och vara som medborgare i samhället. Och just därför kan vi också lära oss om samhället genom att undersöka det som visas på tv – inte bara därför att det synliggör samtida ideal, utan också därför att tv är med att skapa samhället, genom att forma hur människor tänker kring och lever sina liv (Ouellette & Hay 2008).

Vad är det då tittaren kan lära av serien? Och vad kan serien lära oss om samhället? I serien åskådliggörs en bredare ideologi i dagens samhälle, som manar individen, organisationer (såsom AF) och samhället i övrigt till ständig förändring (se Dahlstedt & Vesterberg 2017). Denna ideologi återfinns i samtida populärkultur, men även i samtida politik. Den förkunnar att arbete främst är individens ansvar. Och för att hitta ett arbete behöver individen jobba med sig själv och förbättra sin anställningsbarhet. Sensmoralen är tidstypisk: Svaret på arbetslöshetens problem står att finna hos dig själv, din egen vilja att hitta arbete och göra rätt för dig. Så frågan är: Vem vill du vara?

REFERENSER

- Andrejevic, M. (2004): *Reality TV*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Aslama, M. & Pantti, M. (2006): Talking alone. *European Journal of Cultural Studies*, 9(2), 167-184.
- Bratich, J. Z. (2007): Programming reality. I D. Heller (red): *Makeover television* (s 6-22). London: I. B. Tauris.
- Bullock, H. E., Wyche, K.F. & Williams, W.R. (2001): Media images of the poor. *Journal of Social Issues*, 57(2), 229-246.
- Clawson, R.A. & Trice, R. (2000): Poverty as we know it. *The Public Opinion Quarterly*, 64(1), 53-64.
- Dahlstedt, M. (2009): *Aktiveringens politik*. Malmö: Liber.
- Dahlstedt, M. & Fejes, A. (2014): Family makeover. *Pedagogy, Culture & Society*, 22(2), 169-188.
- Dahlstedt, M. & Vesterberg, V. (2017): Tips från coachen. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 23(3), 62-78.
- Dahlstedt, M., Harling, M., Trumberg, A., Urban, S. & Vesterberg, V. (2019): *Fostran till valfrihet*. Malmö: Liber.
- Danielson, M. (2018): Paternalism, samhällsgranskning och filantropi. I H. Swärd (red): *Den kantstötta välfärden* (s 305-329). Lund: Studentlitteratur.
- Duffy, B.E. & Pooley, J. (2019): Idols of promotion. *Journal of Communication*, 69(1), 26-48.
- Eriksson, G. (2017): Critical discourse analysis of reality television. I J. Flowerdew & J. Richardson (red): *The Routledge handbook of critical discourse studies* (s 597-611). Abingdon: Routledge.

- Esping-Andersen, E. (1990): *The three worlds of welfare capitalism*. Cambridge: Polity.
- Fairclough, N. (1992): *Discourse and social change*. Cambridge: Polity.
- Fairclough, N. (1995a): *Critical discourse analysis*. London: Longman.
- Fairclough, N. (1995b): *Media discourse*. Oxford: Hodder Arnold.
- Fogde, M. (2009): *The work of job seeking*. Örebro: Örebro universitet.
- Garsten, C. & Jacobsson, K. (red) (2004): *Learning to be employable*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Hearn, A. (2006): "John, a 20-year-old Boston native and a great sense of humour." *International Journal of Media and Cultural Politics*, 2(2), 131-147.
- Hearn, A. (2008) "Meat, mask, burden." *Journal of Consumer Culture*, 8(2), 197-217.
- Hornemann Møller, I. & Johansson, H. (red) (2009): *Aktivering*. Malmö: Liber.
- Hörnqvist, M. (2010): *Risk, power and the state*. London: Routledge.
- Jacobson, K. & Seing, I. (2013): En möjliggörande arbetsmarknadspolitik? *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 19(1), 9-24.
- Johansson, T. (2006): *Makeovermani*. Stockholm: Natur och kultur.
- Junestav, M. (2004): *Arbetslinjer i svensk socialpolitisk debatt och lagstiftning 1930-2001*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Karlsson, D. (2019): Att skapa en arbetssökande. *Sociologisk forskning*, 56(2), 125-147.
- Khamis, S., Ang, L. & Welling, R. (2017): Self-branding, "micro-celebrity" and the rise of social media influencers. *Celebrity Studies*, 8(2), 191-208.
- Larsen, C.A. (2013): *The rise and fall of social cohesion*. Oxford: Oxford University Press.
- Larsson, J.K. (2015): *Integrationen och arbetets marknad*. Stockholm: Atlas.
- Monson, O., Donaghue, N. & Gill, R. (2016): Working hard on the outside. *Social Semiotics*, 26(5), 524-540.
- Ouellette, L. & Hay, J. (2008): *Better living through reality TV*. Malden: Blackwell.
- Paulsen, R. (2015): *Vi bara lyder*. Atlas: Stockholm.
- Peralta Prieto, J. (2006): *Den sjuka arbetslösheten*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Salonen, T. (1994): *Välfärdens marginaler*. Stockholm: Fritzes.
- Taylor, L. (2002): Gardening lifestyle television from ways of life to lifestyle. *European Journal of Communication*, 17(4), 479-493.
- Ullestig, R. (2007): *På gränsen till fattigvård?*. Lund: Lunds universitet.
- Walter, L. (2011): Arbetsförmedlingens dubbla funktion att stödja och kontrollera. I C. Garsten, J. Lindvert & R. Thedvall (red): *Arbetets marknad* (s 49-63). Malmö: Liber.

ABSTRACT

In this article, we analyze how jobseekers are represented in the reality-TV series *The best employment office in Sweden*, broadcast on Swedish public television in 2018. Based on a critical discourse analysis, we argue that the series illustrate a broader ideology of today, encouraging continuous makeover among individuals and organizations as well as society at large. According to such ideology, labour appears as a concern primarily for the individual jobseekers who are to strengthen their employability, in order to be competitive in the job market.

Keywords: work ethic, unemployment, Employment office, reality tv, critical discourse analysis, ideology